

Elk kind spreekt

Van een pedagogische filosofie naar c

Als of je de huiskamer van een grote familie binnenwandelt! Iedereen bij Kinderdagverblijf Hestia is lekker bezig, alleen of met anderen. Gebruik van hout en natuurtinten en de vele ramen versterken de warme sfeer van dit Amsterdamse kinderdagverblijf. De basis voor het pedagogische klimaat is de filosofie van Reggio Emilia. Een filosofie die het Hestia-team praktisch vertaalde naar handvatten voor alledag. Een filosofische theorie succesvol toepassen, valt of staat tenslotte door de manier waarop je ermee werkt. Aan tafel met pedagogisch coach Stephanie Ruijsenaars en leidster Fabienne Martin.

Er is niets wat de pedagogische visie van Reggio Emilia duidelijker verwoordt dan het gedicht van de inspirator Loris Malaguzzi (zie kader op pagina 10). Deze kindgerichte filosofie ontstond in het Noord-Italiaanse stadje Reggio Emilia. Kort na de Tweede Wereldoorlog sloegen ouders, onderwijzers, politici en wetenschappers de handen ineen. Ze realiseerden kindercentra waar het jonge kind, van nul tot zes jaar, zich met al zijn mogelijkheden en talenten optimaal

kon ontplooiën. Belangrijk! Want, wanneer je een betere maatschappij wilt opbouwen, ben je afhankelijk van de jeugd. Kinderen die van jongs af aan alle kansen krijgen, groeien gewoonlijk uit tot krachtige, kritische en bekwame volwassenen.

Stephanie: 'Aan de werkwijze van Reggio Emilia ligt een positief kindbeeld ten grondslag. Elk kind is, vanaf de geboorte, talentrijk en competent en beschikt over de intrinsieke behoefte met zijn aanleg aan de slag te gaan. Kinderen uiten zich in wel "honderd talen", dat kan verbaal zijn of non-verbaal, door bijvoorbeeld mime, dans, creatieve expressie of spel. Die aangeboren rijkdom en brede nieuwsgierigheid van kinderen willen wij als team van Hestia koesteren en stimuleren.'

Vier pedagogische rollen

Stephanie vertelt verder: 'Al onze projectactiviteiten sluiten aan bij de belevingswereld van onze kinderen, of ze zijn gericht op wereldverrijking. Zo kunnen peuters het ene moment Afrikaanse muziek maken met een conservatoriumstudente en het volgende moment met de leidster de was vouwen of erwtensoep bereiden. Malaguzzi's visie is erop gericht om binnen een rijk en sociaal klimaat oog te houden en ruimte te creëren voor het individu. Om dat in de praktijk te realiseren, werken wij met vier pedagogische rollen van de leidster. De vier rollen geven precies weer wat wij van onszelf verwachten. Dat je als begeleider de kinderen emotionele veiligheid biedt en hen met respect en liefde benadert, zien we als een basisvoorwaarde en niet als een rol.'

Allereerst fungeert de leidster als **instructeur**. Zij is het voorbeeld voor de groep. Ze draagt sociale omgangsvormen uit, zoals de manier van communiceren, tolerantie en respect, en is de persoon die elk kind op weg helpt in zijn totale ontwikkeling. Dat kan zijn op het gebied van vaardigheden:

honderd talen

er dagelijks handelen

Hestia-leidster Fabienne aan het werk als trainer.

het aanleren van de kleuren of het maken van een koprol. Op het vlak van veiligheid: denk aan de instructies bij het hanteren van een schaar of de attributen in de gymles. En op sociaal-emotioneel niveau: hoe lossen we die ruzie bij het poppenspel op?

Nieuwe informatie vraagt oefening. De tweede rol als **trainer** is dan ook een logisch gevolg. Hierbij komt meteen het individuele aspect om de hoek kijken. Elk kind heeft een persoonlijk ontwikkelingstempo, afhankelijk van de eigen interesse en aanleg. Tekent het ene kind direct een koppoter, het andere oefent eerst op het tekenen van ronde vormen. Wil je een kind dus effectief stimuleren in zijn ontwikkeling, dan zul je drie zaken goed

moeten weten. Wat kan het kind? Wat wil het kind? En: Hoe is het kind bezig? Cruciaal is dan ook de derde rol als **onderzoeker!**

Onbevooroordeeld ontdekken

Bij deze Italiaanse filosofie horen ook de standaard terugkerende observaties van kinderen. We noemen het 'documenteren'. Dat gebeurt niet alleen met gerichte observatielijsten, die vaak als doel hebben een ontwikkelingsniveau of hulpvraag te omschrijven. Het gebeurt ook met objectieve observaties, die concreet verslag doen van wat het kind op een moment precies doet en zegt. Dagelijks maakt elke begeleider van een kind in de groep zo'n observatie. De neerslag ervan komt in een

'Ik schep lekker zelf op.'

Zeker, de honderd is er wel

Het kind
bestaat uit honderd
Het kind heeft
honderd talen
honderd handen
honderd gedachten
honderd manieren van denken
van spelen, van spreken.
Honderd, altijd weer honderd
manieren van luisteren
verwonderen en liefhebben.
Honderd vreugden
om te zingen
en te begrijpen
honderd werelden
om te ontdekken
honderd werelden
om te verzinnen
honderd werelden
om te dromen.
Het kind heeft
honderd talen

(en nog eens honderd honderd honderd)
maar ze stelen er negenennegentig
De school en de cultuur
scheiden het hoofd van het lichaam
Ze zeggen hem:
te denken zonder handen
te doen zonder hoofd
te luisteren en niet te praten
te begrijpen zonder vreugde
lief te hebben en zich te verbazen
alleen met Pasen en met Kerstmis
Ze zeggen hem:
dat spel en werk
realiteit en fantasie
wetenschap en verbeelding
hemel en aarde
verstand en droom
dingen zijn die niet bij elkaar horen
Kortom, ze zeggen hem
dat de honderd er niet is
Het kind zegt:
Zeker, de honderd is er wel!

Gedicht van Loris Malaguzzi, een van de grondleggers van de pedagogische werkwijze van Reggio Emilia.

persoonlijk album, waarin ook fotomateriaal en werkstukken verzameld worden. De kinderen vinden het heerlijk om samen hun albums te bekijken. Het werkt positief voor hun identiteit en gevoel van eigenwaarde. Het hoofddoel van deze observaties en documentatie is echter, dat pedagogisch medewerkers onbevooroordeeld blijven ontdekken wat elk kind beweegt, graag doet, of blij dan wel droevig stemt.

Als leidster moet je de balans vinden tussen: wat bied ik aan en wat laat ik ontstaan?

Liever uitleggen dan opleggen

Hestia-leidster Fabienne: 'Als onderzoeker versterk ik mijn naar het kind gerichte "blik". Ik signaleer sneller individu-

ele stemmingen en behoeftes. Laatst wilde een jongen niet aan de groepstafel drinken. Wat bleek: hij wilde een kusje geven aan zijn zusje, dat net nieuw was in de babygroep. Ik zou hem aan tafel kunnen zetten en dwingen te drinken, want drinken is wel zo belangrijk. Maar doordat ik hem de ruimte gaf om naar de babygroep te gaan, kwam hij even later huppelend terug naar de groepstafel. Toen hij later in die week dat kusje niet kon geven omdat het zusje sliep, was het ook oké. Mensen menen vaak consequent te móéten zijn. Dat hoeft helemaal niet, als je het kind maar vertelt waarom iets wel of niet kan. Doordat wij werken met een heldere structuur en regelmaat bieden, ontstaat er juist ruimte voor persoonlijke vraag. Hier is het mogelijk dat een kind lekker binnen met blokken bouwt, terwijl de rest van de groep buiten speelt. Of ze mogen tekenen bij Stephanie in het kantoor. En als dat niet kan, omdat er geen leidster is of omdat Stephanie in gesprek is met ouders, dan begrijpen ze dat ook. Wij houden van een gelijkwaardige dialoog met kinderen. Het gaat om hun gevoel van welbevinden en veiligheid. Wij leggen hun liever iets uit, dan op!'

'Kijk ik speel met vuur!'

Spelen met natuurlijk materiaal is ook erg leuk!

Spannende ontdekkingen met nopjesplastic.

Van onderzoeker naar coach

Door kindgerichte observaties kunnen begeleiders elk kind effectiever individueel coachen. En **coach** is de vierde rol van de leidster! Soms kan een zinnetje bij het bouwspel al voldoende zijn: 'Wat een prachtig kasteel, misschien komt er wel een prinses in wonen?' Een andere keer gaat het over een materiaalkeuze en ontdekt de ijverige wasco-tekenaar nieuwe mogelijkheden met kwasten en verf. Binnen de sociaal-emotionele ontwikkeling is de rol als coach evenzeer belangrijk. Bouwt een kind wel voldoende rustmomenten in, of, kan 't juist een duwtje gebruiken bij het aangaan van nieuwe uitdagingen?

Stephanie: 'Voor de juiste keuze van jouw rol als instructeur, trainer of coach, is het goed kijken naar kinderen een voorwaarde. De mooiste speel/leermomenten ontstaan wanneer kinderen zelf het initiatief nemen. Dat moet je koesteren. Werken op onze manier betekent continu zoeken naar de balans tussen: wat bied ik aan en wat laat ik ontstaan?'

Oog voor elkaar inspireert

Hestia geeft niet alleen ruimte aan het honderd-talige kind. Bewust bestaat het team uit een multiculturele groep vrouwen én mannen. Elk teamlid brengt zijn eigen ideeën en talenten mee – en daar is bewust ook aandacht voor. De Surinaamse Rita kokkerelt met de kinderen en neemt ze mee naar de moestuin. De tweetalige Fabienne kletst Frans met haar peuters. Directrice Ileen initieerde het buitenslapen en Arjan deelt muziekinstrumenten uit en vormt een jeugdorkest!

Stephanie: 'Door onze vier rollen functioneren we bewust. Door daaraan onze kennis en passies te bundelen, kunnen we sterker de natuurlijke ontdekkingsdrang van kinderen stimuleren. Samen zaaien we rabarber in de tuin. We mesten, oogsten, bevoelen de bladeren, snijden de stengels en koken het in suiker tot een zoete moes. Is de ene vierjarige vooral aan het planten en poten, de andere is vooral in de weer in de keuken. Dit soort projecten tonen, hoe wij samen, jong en oud, met onze individuele kracht en talenten bezig zijn.' •

Informatie

De honderd talen van kinderen
– De Reggio Emilia-benadering
bij de educatie van jonge kinderen door Carolyn Edwards,
Lella Gandini, George Forman.
Uitgeverij SWP.

Sporen van Reggio van Margot Meeuwig, Wilma Schepers, Tienke van der Werf. Uitgeverij SWP.
www.swpbook.com
www.pedagogiekontwikkeling.nl
<http://zerosei.comune.re.it>